

ПЕРЕДПЛАТА на „РУСЛАНА“

вносить: в Австрії:
на цілий рік 24 K
на пів року 12 K
на чверть року 6 K
на місяць 2 K

За границю:

на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 доларів або 14 рублів; з висилкою двічі в тиждень 6 доларів або 12 рублів; з висилкою що суботи 5 доларів або 10 руб. Поодиноким числом по 10 сотків.

Телефон Редакції ч. 1484.

Конто почт. шаблиці ч. 98.704.

РУСЛАНА

християнсько-суспільний дневник.

„Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска“. — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділі і руских свят о 5 год. по полудні. — Редакція, адміністрація і експедиція „Руслана“ при ул. Оссолянських ч. 11. партвер (фронт від ул. Тихої). Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попередню застерогу.

Рекламації лише неопечатані вільні від порта. — Оповіді звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в „Надісвінім“ 40 сот. Подяки і приватні донесення по 30 сот. від стрічки

Витайте! Гаразд!

Завтрішній неділі, 10. с. м. гостити буде старинна столиця князя Льва в своїх мурах зорганізовану сокільсько-січову дружину. Сім, а може навіть більше окремих поїздів привезе із усіх закутин галицької України сотки і тисячі молодого свідомого юнацтва, котре з нагоди посвячення прапора Сокола-Батька в 50. річницю смерті Тараса Шевченка, хоче почислити свої сили, дати наглядний доказ живучости нашого народу і виказати перед лицем світа призираний важкою працею скарб культурно-народних добутків.

Завтрішній днини виступить у самозрозумілій гордості на свою силу і всенародне значіння могутна сокільсько-січова організація, та організація, що випечена в найкращих мрях горячих сердець, здійснила ся по раз перший в 1886 році в селі Рудні біля Львова. Непомітно, мов трава прозябаюча на весні під подихом тепла сонця, виринула нова організація у підльвівській селі, на жаль одна, одинока, непомітна на те, щоби загальна темнота байдужности і лінивства уколосали її на довгий час до сну.

Аж рік 1892, зглядно 1894, значить ся у розвитку сокільсько-січового руху вихідною точкою до ліпшого.

Дня 17. липця 1892 року зібрав ся у великій салі „Народного Дому“, головно за покликом п. Лаврівського, д-ра Олександра Кулачківського і С. Яричевського, гурток львівських Русівів, щоби положити підвалини під сокільську організацію.

Основники полонені горячим бажаннем внести в застенілі відвічною темнотою галицькі села і міста нового, свіжого, відживного духа, фізичне і духове ободрене, запалені ідеалами славної Гетьманщини, з сильною вірою в оковечне духове воскресення нашого народу, взяли ся енергічно, з Божою помічю, до нелегкого труду. Імена сокільських вождів, п. В. Нагірного, Альфреда Будзінського, а передовсім проф. Ів. Боберського, що з подиву достойною енергією розкинули сокільську організаційну сіть по усім закуткам Галичини, будячи сплячих і байдужих, наливаючи горячої крові в студені жили горем прибитого галицького селянина і потапаючого в філіях моря чужонародних відродін.

Найкращим доказом усмішности праці сих небуденних мужів — се близько тисячка філій львівського „Сокола“, котрі завтрішнього дня віддадут належну почесність знамені свого зєднання і сили — сокільському малиновому прапорови.

Важні задачі виповняє сокільсько-січова організація в нашім краю. Плеканє фізичного розвитку по містам і селам в так званих гімнастичних філіях, несенє помочи при пожарах і духове визволенє в сільських пожарних дружинах — ось задачі, для яких здійсненя працює невтомно славне сокільсько-січове товариство. І коли загальний просвітний урвень серед нашого селянства підніс ся, а добуток людської праці енергічно спасає ся по селах від живлових катастроф, то чималу заслугу треба признати в тім нашім „Соколом“ і сокільським „Січам“, що чесною і розумною працею добули собі такі симпатії серед нашого народу, що світлий розвиток їх на все обезпечений.

Тут годить ся зазначити заслуги нашого духовенства околом розвитку сокільсько-січової організації. Кождий безсторонний чоловік признає, що фактичний провід в половині всіх сокільських філій спочиває в руках нашого патріотичного духовенства; оно дає і напрям і почин до всіх краших змагань у всіх товариствах.

І саме в тім перевага сокільських „Січій“

над радикальними, або самостійними, що в них менше радикального крикунства, а більше тихої, але дістної праці. Наше священство на вид тисячних полків, машеруючих улицями Львова, може гордити ся гарним оwoчем своєї праці в народі.

Завтра стають тісним ланцом тисячі горячих сердець кругом сокільського прапора. Стане численно наше духовенство кругом него, і в горячих молитвах прикличе Всевишнього до благословенства над новітнім козацьким знаменем. Присягати муть тисячі стрійних Соколів, що за посвячений прапор, за его честь готові постояти до загибуні.

Завтра повітають сокільсько-січові дружини нашу братию в над ревучого Дніпра. Мов перед сотками літ на полях слави ударить завтра в оден такт серце цілої, соборної України під шелест козацького стягу. Діти одної Матери, ровдлені державними кордонами замрють одну велику мрію — мрію про свободу України. А коли може жандарм царя деспота, ругаючись над божими і людськими правами по девізу: „не было, нѣтъ и быть не может“ брутально силою задержити приїзд братів з України, то тим виставлене буде наглядне свідочтво сили і могутности української народної ідеї, до якої придавлена треба аж дикого царського кулака.

На наше торжество завітають і брати Славяни з далеких сторін. Приїдуть до нас у гостину, щоби пересвідчатися про нашу працю і наші чисті змаганя і побачать, що ми метко спішимо на зустріч народним відродинам, що ми вічного вишого не бажаємо, як лише того, щоби усі „Славяни стали добрими братами і синами сонця правди“.

А поки що полкам сокільсько-січової дружини, надії і гордоцям поневоленого народу, славянським гостям і усім, що безпосередно, чи посередно беруть участь в народних торжествах в городі Льва, кличемо грімко:

Витайте! Гаразд!

Др. Олександр Богдан Кулачківський.

Згадка про перші установні збори українського „Сокола“.

В неділю 17. липця 1892. відбули ся у Львові у великій салі „Народного Дому“ перші установні збори нинішнього поважного руханкового товариства „Сокола“, що рознутив уже свої розмахні крила до быстрого лету на дальший розвиток і скріпленє українського народу в Галичині та на поширенє нашої національної ідеї і в найширших кругах нашого населеня, будячи і плекаючи серед него руханкою, руховими іграми і спортом — фізичну силу, здоровлє, справність, карність і національну самовіжу та самопевність.

Сегодня той несміливо в 1892. році оснований „Сокіл“ празнує величавий краєвий Здвиг із посвяченєм свого прапора. Се сокільське свята в 50. роковини смерті Нашого Кобзаря становити ме неначе ревію доселішних організаційних успіхів товариства докаже наглядно, що зібрані довкола сокільського прапора другя, всі як один муж, одушевлені Тарасовим заповітом, а дотеперішні досвіді у веденю товариства вкажуть мабуть і нову течію до дальших світлих успіхів в хосен української ідеї в нашій країні.

Як розвинуло ся се товариство від первісних малих починів до нинішних поважних розмірів, — се не залишить навриво розказати нинішня Управа „Сокола“ і подасть подрібну дїяльність і розвитку товариства. Я обмежу ся тільки на справдженє одної забутої подробиці, пригадаю з білих то-

тариства одну провідну гадку, на яку звернули вже увагу основники нинішнього „Сокола“ три самі починуві праці коло основні сего товариства.

Основуване товариство названо на установних загальних зборах „Соколом“ і та назва удержала ся й до нині, — але вже й нинішня старшина висказує ся загально у ваданих як раз „Вістях із Запорожя“, що товариство мало називати ся „Січю“, іно з огляду на ідейну злуку з Чехами і на товариство „Січ“ у Відні прийнято на перших загальних зборах більшістю голосів назву „Сокіл“ і що зараз із початку були в товаристві поділені гадки про его назву. Одні вважаючи назву „Сокіл“ відповідною, другі зова обставали при „Січі“. Дальше пишуть „Вісти із Запорожя“, що в січні 1910. ухвалено закладати руханкові та руханково-пожарничі товариства — о скільки можна — під назвою „Січ“ і стреміти до „Союза“ всіх таких товариств. З того часу полишає „Сокіл-Батько“ вибір назви „Сокіл“ чи „Січ“ членам тої місцевини, де основують нову філію, і змагає ся до того, аби всі руханкові та руханково-пожарничі товариства прибрали з часом назву „Січ“, бо ся назва відвічає найліпше роботі та цілям товариства.

Сей послідний висновок, до якого дійшла старшина товариства по майже 20 літах розвитку і діяльности „Сокола“, що іменно: назва „Січ“ відповідає найліпше роботі та цілям сего товариства, — був також провідною гадкою у більшости гуртка основників сего першого українського руханкового товариства а що і я мав честь належати до того гуртка і був навіть референтом тої основної справи при заснованні „Сокола“ на перших загальних зборах, то позволяю собі — пригадати як раз ту подробицю із забутої вже бувальщини товариства, — очевидно, на скільки зміг я ще добре й подрібно затамити ті хвилі з початка 90-тих років, отже майже з перед двайцятки літ.

Записок про ті установні збори нема у мене ніяких, а день тих зборів, що відбули ся напевно в неділю 17. липця 1892 справджую з найобширнішого звіта, який взагалі появил ся про ті збори; сей звіт був поміщений навіть не в українським, а в польським дневнику „Kurjer i polsk-im“, на другий день після зборів 18. липця 1892 р. в числі 198., з чого й слідно, як на той час наші часописні репортери мало прикладали ваги до основних руханкового українського товариства яке нині довело до таких розмірів та значіння для української народности. На згаданих у становних зборах не явив ся зовсім звітник одного тоді українського дневника „Діла“, яким звичайно бував на всяких зборах член редакції пок. Струсевич, — а при окремім, для часописних звітників призначенім столі, праворуч президії зборів, засів тільки однісінкий репортер тодішнього „Kurjera polsk-ogo, і то ополачений руский перекинчик п. Баревич, син звісного тоді директора самбірської гімназії, Томи Б.

І справді п. Баревич помістив свій не конче прихильний звіт про ті перші загальні збори, а особливо предкладана зборам назва „Січ“ була ему вже ізва самої української ціхи вельми несимпатична.

На жаль сей одинокий обширний звіт нашого відступника може становити однісінке руководство, аби на певно і точно означити день установних зборів „Сокола“. Протоколи з тодішних зборів мабуть загризли ся і навіть теперішній старшині „Сокола“ день засновання товариства видимо не був звісний, бо „Вісти із Запорожя“ подають на 3. сторінці лише загально, „що львівське товариство „Сокіл“ заложили львівські Українці в 1894 році.

Отже сей памятної для винішного нашого „Сокола“ неділі 17. липця 1892. року зібрала ся численно українська молодіж на перші установні збори в „Народнім Домі“, аби ухвалити приладжений устав першого українського руханкового товариства, оброблений на взорець чеського сокільського устави.

Головним починником того діла був відставний повітовий комісар п. Володимир Лаврівський, син звісного діяча Юліана Лаврівського, і ми оба приспособили на загальні збори цілий еляборат, який мали предложити до ухвали загальних зборів.

З огляду на те, що на підготовнім комітеті устоював я з уваги на наші народні традиції назву „Січ“ для основуваного товариства і за тою гадкою заявив ся більшість основників, оставили мені зреферувати ту справу на загальних зборах і сполучив в тім ділі оконечну ухвалу що до тої предлоги.

Отже ширший круг мав рішити на зборах те питанє, чи се товариство буде питоною українською „Січю“, чи більше загально-славянським „Соколом“.

У нашій гадці більшістю комітета пробивав ся знаменно наш український націоналізм, коли у противній гадці меншости значували всеславянський характер, задержували немов то якусь спільність нашого сокільства із сокільськими організаціями у прочих слав. народів.

Скликані на 17. липця 1892. року перші загальні збори мали оконечно рішати тевельми важне для товариства, істєнне питанє, бо не було оно всередненє тільки на саму назву „Січ“, але дотикало і внутрішньої організації товариства, і тому ладили ся ми, народовці-прахальники „Січи“, до сей рішучої наради з цілим молодецким завязєм.

Та стало ся щось, чого я нині не в силі пояснити, бо нас і на зборах неждано заскочила та подія.

Предсідником сих українських зборів вибрали на жаль, звісного нині москвичано-вокурсника, екс-професора Гецева, тоді суплєнта при гімназії в Рязені, якого самі львівські учасники, переважно українські академики лично зовсім не знали, а руководили ся при тім виборі хіба тим, що ось то г. Гецеф, хоч не наш, вже старший сулєнт, отже з того огляду яло ся ему вести ті перші збори.

Наче deus ex machina обняв москвофіл провід українських зборів. — Господин Гецеф прийняв ся проводити при основинах української „Січи“... се справді невидальщина, а предчє чого то по нашій славній Україні не бувало!

Хто піддав зборам таку геніяльну гадку, нині не тямлю, але ніколи не виходив я з подиву для того славного пропонента.*

*) Для повности запримічу ще одну подробицю. Кружляли тоді серед учасників вісти, що вибір той пав неконче так необдуманно на звісного москвофіла-агітатора Гецева, а що був він радше впливовим попередній інтриги тодішних руссофілів, — затривожених ухвалами більшости підготовного комітета на основини української „Січи“, — серед байдужних тоді в національних справах радикалів помежи українською молодежю.

Молоді радикали бороздили в той час всім починам українських народовців і часто не жахали ся навіть йти на руку бажаням москвофілів, ба виступали навіть їх політичними союзниками в поборованю українських народовців.

Ось так і тут — після тих кружляючих вісток — постановили радикальні загорільці під впливом москвофілів не допустити до ухвали назви „Січ“ і до січової організації, а оснувати „Сокіл“, вибрали різького москвофіла предсідником зборів, а опісля заперили москвофілам вільний вступ у члени того „Сокола“.

Вже сам той провід мусів пошкодити українському принципам зборів і сеї хибі чи похибки самих учасників не в силі був правити й вибір двох секретарів-Українців: мене і тодішнього студента філософії п. Сильвестра Яричевського, нині письменника і проф. гімназійного.

Москвофільський предсідник зборів намагався запонадиво перепинити своїм провідом ненавистний український сепаратизм і сприяв велим гадці тих опонентів-учасників що свідомо чи несвідомо увзяли ся були не допустити до ухвали, до якої змагала народовецька українська більшість комітета, аби організацію сего товариства поставити на основах історичної січової організації, не тільки з історичною назвою „Січ“, але із кошом, куренями і назвами колишньої Січової старшини, — як ту гадку пізніше вихіснував справно др. Кирило Трильовський — на жаль, для своїх партійних цілей при основаню своєї Січової організації.

Коли комісар В. Лаврівський зreferував устав товариства, попірав я в довшій промові внесок більшости підготовного комітета, аби товариство назвати „Січю“, а в її внутрішнім устрою примінати для національної традиції та ширення укр. національного духа, для щоденної згадки славної козацької бувальщини — історичні форми колишньої Запорозької Січи, аби тим надати організації товариства нашої питоменної української ціхи, аби та нова організація пригадувала нині собою нашому сонливому загальному неугнуту моторність і лицарську хоробрість історичної Козаччини, ідею єї карности, єдності, демократизма, непобориме змагане Запорожа до волі та самостійности...

Хоч як ті гадки промовляли до серця і ума кожного широго Українця, мої виводи вивали на диво серед радикальних учасників збору завзятий, нічим непояснений опір, який заставляв мене кількакратно тим ревініше оспорювати їх безосновні замітки.

Щиро-українські, з молодечим жаром голошені мотиви, якими горячо обстоював я з моїми одиодумцями справу організації „Січи“, а які нині — з поширенням знаня нашої бувальщини і пошани до неї — признає весь український загаль, стрічаю тоді в тім гуртку опонентів навіть глумливі замітки, що звучали прямо цинічно та робили радість хіба Гецеву і Баревичеву, двом відступникам нашої ідеї, — бож ходило тут о українську організацію серед самих же Українців, а ось від своїх таки людей падали вкусливі заміти і глузования... навіть і проти славленої нами козацької бувальщини...

Тямлю ще нині, з яким живим обуренем приймаючи щирі Українці-народовці ті цинічні вискази противників гадки референта, а з яким внова вдоволенем слухали сих глузвань із „паних козаків“ — недруги українства: пп. предсідник Гецев і польонофіл-репортер Баревич...

Змобілізовані на повалене „Січи“ радикали, які у щирих українських виводах референта й інших патріотичних промовців добачували тільки національний обскурантизм і вспятний шовінізм, а свою „поступовість“ зазначували цинічними небиліцями і глумом, — не зражували ся тим зовсім, що мілість їх замітів і глузвань з „народних святотців“ як слід осуджено; они зійшли ся нарочно на той час в переважнім числі, замкнули дальшу дебату і жадали часо голосованя. Москвич Гецев авовил сквапно їх волі та й так більшість самих же „Українців“ ухвалила оконечно засновати не укр. „Січ“, а „Сокол“ без виразної української ціхи — на радість затрівожених руссофілів і представника польської преси.

Переперши насильно своєю ухвалою назви „Сокол“ проти більшости підготовного комітета, не показали ся більше ті панове до товариства; они доконали свого, збороздили народовцям, а того „Сокола“ ляшили своїм незавидній судьбі, яку невдовзі по заснованях стали готовити товариству москвофіли, що громадно повписували ся в члени „Сокола“.

Всякі Маркови, Мончаловські, Луцики, Павенці і пр. прилабузнили ся до нового товариства, повписували ся масово в члени, а наслідком кацапської кривні заснітив ся „Сокол“ вже в перших літах, аж голова Василь Нагірний двинув его з трудом опять.

Національна безпринципність а відтак партійна вражда з такими „Соколами“, а радше шуляками, вдирали ся вікнами й дверима до молоденького товариства, а вслід за тим стало оно вже з почину неначе мертворожденою дитиною. І ось тому, й сама н-

нішна старшина не знає сегодня, що то було перед 1894 роком...

Що було?.. „Соколка“ батрахомиомахія!.., про яку розказав би много а много той заслужений Голова, що вивів заснічене і усобицею розбите товариство знова на чисту воду і справив таки на українській шлях!..

Але те лихоліте загірило чимало часу і сил для розвитку і діяльности сего товариства...

...А тим часом ту первісно нами в році 1892 задуману „Січову“ організацію вихіснував на повну удачу хто инший, але не для загально-народних, а чисто партійних радикальних цілей і популярностию та понаудою січового ладу, який промовив сейчас до української душі нашого простолюдия, росли і ширили ся „Січи“ мов гриби по дощичку, скрізь по галицькій Україні та давали своїм колишнім опонентам при основинах „Сокола“ живий і наглядний доказ, яку то шкоду заподіяли они нашому національному ділу, що своїм нерозумним упрямством перепинили ухвалу організації „Січи“ в ту памятку неділю 17. липця 1892 року.

Не булоб тої двійности „Соколів“ і „Січів“ побіч себе з тими самими цілями товариств, які црийдє ся тепер із трудом зєдинити під назвою „Січий“..

А мені, колишньому референту тої назви, зготовили дальший хід і розвиток основаної тоді організації та нинішнє становище Старшини „Сокола“, що змагає до єго перетвореня в „Січ“, — повне вдоволенє і сатисфакцію, що більше, бачу на радість, що тодішні байдужні в народних справах молодці стали також добрими укр. націоналами і своїх колишніх глумливих висказів на обговореннях тут зборах соромилиб ся нині певно самі...

* * *

Сумні відносини в Городенщині!

(Надіслані замітки).

Чи чували, чи видали коли, щоби в сьоботу на „пабас“ був торг або пр. в латинське свята? Ні! ні! Не було й не буде. А видите, торги відбувають ся у всі майже гр. кат. свята більші і то не якібудь але річні в шумом, криком: багато худоби, нарядів, дерева та всякого добра понавозять в святаочні дні купці а наряд купує, торгує, не могорич і весело бавить ся ціла Городенка. А храми Божі порожнісінькі, села завмерли, сказавсь, чути лише ранками і вечерами тупі коний, гуркіт возів наладаваних деревом будівляним, свиньми, жидами, християнами ніби, збіжем і всякою речю, що надає ся до торгу. Се діє ся не колибудь, але в гр. кат. празники як Успеніє, Непорочне Зачатіє, Вознесенє і у всі майже дві святаочні. Кілько гріха, кілько соблазни із за того, кілько людий стягає на себе проклін божий, погорду у людий — іновірців, бо мовляв, ваша віра щось там не дуже правдива, як в урочисті дві відбувають ся торги і то в околиці, де є 90% Русинів.

Се справді сором! Комуж? Тобі, народе руский, що затратив честь, сором, любов до Бога, віру і охоту для Нього все робити, чого єго св. воля вимагає. Сказав жид оден — другий: „Іване, Максиме, Грицю, ви всі добрі люди, всі мудрі і чесні газди! Нащо вам робити в ярмарку день святаочний собі і тратити час, коли у вас, Богу дякувати, є „вівроке“ вам (гої) тільки свята, що аж страх.

То вам ліпший гешефт йти собі поторгувати свобідно — розумно, ніж дома пухнути в свята. Нам инакше, бо ми „легкий чоловік“, робити не звик а голова за то повна думок. Але вам Іване, Грицю, Михайле, Гавриле не завадить потрудити ся в місто а там все таке „файне вівроки“ є дерево, сита коновки і цілий крам, є коні, корови, воли... ви собі виберете, оглянете, спробуєте і чистий „гешефт“, де хлоп (гої) знає, що добре і де є інтерес“. І жид, обернувшись від бідолахи Русина, півголосом говорить собі: а то гої дурний, худоба! А глянути на корчма в свята, як вертає руский гої з ярмарку, то там аж кишать. Той квартиру, той пів а там раду радять по торзі, а всі такі розумні, такі горівливі, очи святять ся, лице паленіє, на голову находить паморока, а ноги плентають ся! Ой справді кажуть бідняги, добре то мовляв жид, нащо тратити день, коли в свята добре поторгувати; є в се, чого душа б а ж а в е.

Гіршої неволі, здаєсь, нема, як та темнота, релігійно моральна пітьма, що мов чорна мрака насіла на Городенщину; а радикали чванять ся, що небавом буде їх цілий повіт. В каламутній воді добре они рибу ловлять, але чи лише рибу? буває, що попадєсь і жаба і тих більше ловлять. Нехай Бог боронить, як нарід стратить честь свою народню і Спасителя. Тоді бо вибирає він чарку і покляняє ся всім ворогам своєї душі, тоді він стає ся невілником і то не аби яким, гірш невілника-жидка, що то бувало в Єгипті, так вже звик був до неволі, що в пустині затужив за нею і за єї присмаками, бож в неволі він родив ся, виріс і в неволі вмирати захотів і та неволя всякла в кров і кости єго, инакше жити він не умів. Так і у нас. Нема нічого святаго, не промовить до серця ні наука, ні пісня церковна, ні Євангеліє, ні власна совість, бо нарід тратить свою честь. І убирай єго найкрасше, і дай му золоту, дай науку божу, освіти єго, а він все невілник а він все хоче бути гоїом; жидє лиш тілом а душею завмирає, не уміє взнєсти ся понад сей світ, понад плуг, борони, худобу, решето чи коновку, бо все те у нього дорозше як Бог і єго воля св. Через те і бідний наш нарід, через те понав у неволю, зруйнував ся, звироднів, скарловатів, здурнів і здеморалізував ся.

Се не аби яка ознака — черта городенських околиць. От маємо примір, що то невілник а що то свобідний нарід. Той почтає свою віру, свій народний характер, своє цінить і боронить, уважає себе чоловіком, а тамтої гадає, що він сотворений на се, щоби служив другим — лише наймитами та мамками, лихими жовнірами а ще гіршими газдами-рільниками. Дійсно як тая нерозумна і понижена твар, що не чує свого достоїнства чоловічого і затратила свою народню честь.

В таких громадах се не аби яка штука щось путнього зробити, поучити і повести нарід наперед божим путем. Тому то нарід там спить сном нечаче в лятаргу, не розуміє і не хоче розуміти ні премудрости божої, ні жити після закона. Туманьство лише має поптит, а не щось позжиточне для душі і тіла.

Се гірш неволі фараонської, гірш паньщини докучливої, гірш бука і нагайки бє і ранить наш нарід і в серці і в душі і на тілі робить тяжкі шкоди. Се вже народна слабість, що звик, зродив ся, виріс і живе в тій неволі. І єго запрягає, хто не хоче. до всего підлої і безсоромного, до всего ворожого Христовій справі і рускій справі; він продав би і себе а не лише справу віри, совісти і чести народньої, бо він мов в запрягу конина чи вил в ярмі сліпо виконує то, що ворог душі і тіла нашого, нашої ідеї Христової, нашого народнього бутя захоче. І виродилась у нас дуже погана ціха: народна зрада при всяких справах чи то релігійних, політичних чи народно-культурних. Тая зрада, ефіялітизм, геростратизм, бо навіть валєнродизм не є в очах нашого народу ніяким злочином.

Політичне проневірство є там загально відоме. Але оно є ще нічим в порівнаню із тим, до якої злости і степеня вирафінованя і зганьривованя на душі і тілі, доходить по більшій часті пронаговані апостатами і масонськими погоничами засади, в роді радикальної організації. Під покришкою ширеня освіти і троха ніби вільної самостійної думки в народі нашім, помагає в тім крім славних брошур із радикально-гадючого багна не менше „Свобода“ а по части і „Народне слово“, не говорючи вже про „русскую“ погань. Одилиці, ба і десятки людий, надихавши ся тої отруї, затративши почутє віри і любови Бога, викрививши свою совість доходить до того, що потрафлять не лише криво присягати, але навіть за порадою чи поукою ніби інтелігентних живел в роді касєрів, писарів, бугальтерів, конципієнтів адвокатских і т. д. занятих платних функціонерів в християнській інституції, цілою парою свого зганьренованого духа працювати на згубу тої інституції, на основі інструкції згаданих заводих в тім напрямі радикальних погоничів і масонських попіхачів.

В одній місцевости була інституція християнська торговельно-спількова. Се було не на руку спільці радикальній з міста, бож се клєрикальна сирава. І хто би міг власти на так диявольський помисл як би то знищити непрямо ту інституцію клєрикальну. Отже намовляють чоловіка одного і другого: робіть так сяк щоби она упала. Більше вже не треба говорити. На смуток тій спільці чортівській сирава ся викривилась і пляни не вдались.

Комуж дальше сором в Городенщині за се, що торги там такі, що в місті і голки нема де кинути і то урочисті свята? Не мала в тім вина і деяких оо. духовних.

Бачить ся тут цікаву прояву. Деякі провідники духовні троха і самі понали в той стан, в яким народ валяє ся, хоч не всі! Тут взагалі святицтво мало робить а робить в часті ad maiorem gloriam diabolico-massonicam et radicalicam. Се тяжке обвинєне вправді та на жаль правдиве. Останні вибори виказали се достаточо. Християнсько-клерикально-радикальні-націонал-демократичні і кацапські струї там так повязані, що дійсно дивний конгломерат тої мішанини виходить лише на шкоду Церкви і Христової та народної справи. Свідомости своїх прав і обовязків святицтво в більшій мірі не має, роботи християнської мало а за те є Січи в кождім майже селі а се є доказом, що ґрунт ту недобрий, ріля ялова, треба було робити щось вже давнійше а і тепер не брататись із таким ревунами і агітаторами радикальними як Радуляк і з ними не висаджувати при склячній в Торговлі та не приймати їх в себе в дома, ба й це позволяти на се, щоби они виробляли собі репутацію і марку ревного патріота серед парохіян.

Нині тяженько дехто вже покутує за своє добре серце а некритичний розум. Треба роботу конче взяти в свої руки і вести народ так як треба для справи Христової. Чиж не сором то, що всякі справи політичні, чи які там реферує недоук-ревує радикальній а святицник слухає, як по полах їздить або прямо таки зараз береть ся о. духовній (такого „Гром. Голос“ не називає піп) обговорювати на тім самим вічу другу справу.

Чомуж то святицтво не подбало, щоби зробити конєць тим соромним торгам річним в свята гр. кат.? Чиж не можна би скликати віче, запротестувати на нім против ярмарків, вислати депутації, де треба, вислати письменне бажанє до Намісника, Міністерства, Ординарїату, Парляменту, Соїму і т. д. словом всі можливі струни рушити і гідрі лоб здерти а нарід збуде ся одної із найважнійших точок своєї деморалізації.

А якби так славні Січи пхнути в похід в той час, зробити могутий протест із цілої Городенщини, постаравшись, щоби кожда громада ухвалила на радї, що бажає собі, аби ярмарків не було в гр. кат. свята. Алеж до того треба агітації, праці, але вперед охоти і широй волі. На жаль сего не видно. Кількож то було ріжних віч, кілько всяких маніфєстів, оказій, щоби, коли не окремо, то хоч при нагоді можна було тую справу рушити. Найскорше моглиб оо. духовні ревною працею довести до того, щоби самі громади ухвалили в свята не їздити на ярмарки, як се вже заведено в многих громадах в інших сторонах. (Конєць буде).

Політичний огляд.

Австро-Угорщина

Більшість угорского соїму має намір перевести строгую зміну реґуляміну, щоби бодай найострійші кінці обструкції обломити і дати предсідникови більшу власть. Гр. Куєн однак здержує ще правит. більшість від виконаня сего наміру. В соїмі промовляв міністер судівництва Секелі в дусї поглядів міністра-предсідника, а се звернуло особливу бачність Юстівців, котрі вважали міністра прихильником своім бодай що до виборчої реформи. Рішуча промова міністра судівництва розвіє імовірно надї на можливість компромісу що до переведеня виборчої і військової реформи за ціну залишеня обструкції. В прихильних правительству кругах вважають теперішню хвилю пригідною до переведеня зміни реґуляміну.

„Magyar Hirlap“, дневник гр. Авдраншія, котрий подавав вельми сьмілі комбінації, простує свої виводи, начеб гр. Куєн вже тепер має намір вимагати від монарха розвязаня соїму, а монарх нібито має бути прихильником компромісу, які мав би перестати предсідник соїму Берзєвічі, і звичає, що гр. Куєн змінив поля і сим бажає компромісу на основі „війскової і виборчої реформи і зміни реґуляміну“ і має се предложити радї міністрів а відтак цісарєви.

Заграниця.

Про похід монархічних війск в Португалію одержала Reichspost вість з Лісбони. Монархісти згромаджені в північних околицях Пор-

тугалії, постановили ударити на республіку а монархічне військо вступило добре уоружене до найдалше на північ положеної провінції коло С h a v e t, звідки веде дорога до Опорто. Дешні говорять про військо, а начальники монархічних військ мають до розпорядимости добре оружжя і добрих офіцерів і підфіцерів. З оглядом на се, що в північних околицях Португалії населене настроєне ще прихильно для католи. Церкви і династії, можна сподівати ся, що й оно достарчить помочи монархістам. Виравді республіканське правительство запевняє, що рух сей буде без проливу крови згноблений, однак мимо того можна сподівати ся поважних подій і наслідків.

Просимо бігловити передплату.

НОВИНИ.

— Календар. В неділю: руско-кат.: Мойсей; римо-кат.: Николая. — В понеділок: руско-кат.: Усіх гл. Івана; римо-кат.: Прота і Якова.

Є. Ем. Кардинал князь Ян Пузіна

умер в Кракові в 69-ім році життя, прийнявши Найсв. Тайни. Похорон відбуде ся в виторок. З іменем покійника звязане пам'ятне veto Австрії при виборі Папи Пія X. звернене проти кардинала Рамполі, а в східній Галичині пильна будова лат. каплиць. Він обновив краківську катедру, виставив духовну семінарію і бурсу св. Яна Кантога для гімназійної молодіжи. В. Є. п.!

— День смерті бл. п. Цісареві Єлисавети. Завтра, с. є 10. вересня, уліває 13 літ з тої днини, в котрій злочинна рука анархіста Люккенього завдала смерть незабутньої пам'яті цісареві Єлисаветі. В той печальний день, щорічно пливуть мольби по всіх церквах австрійско-угорської монархії за праведну душу передвчасно трагічно зійшовшої зі світа цісареві. Тому, що роковини смерті припадають на неділю, перенесено поминки на внішній день і вінні саме відправлено на сю інтенцію богослуження для учеників всіх шкіл.

— Перший краєвий січ.-сонільський здвиг. При вітний вечер в салі Фільгармонії в суботу 9. вересня. Початок о 8 мій вечером. Порядок: 1. Шуберт: „Симфонія Н. moll“. Відиграє орх. під управою п. Шварцманноффа. 2. Промова голови „Сокола-Батька“. 3. а) Колеса: „Лемківські пісні“. Мужський хор а capella. б) С. Людкевич: „Хор підземних ковалів“. Муж. хор з достровом форт. Відспіває тов. „Бандурист“ 4. а) Р. Шуман: „Romance Fis-dur“. б) Е. Гріг: „Carneval“. Відиграє на фортеяні п. Т. Шухевич. 5. Промови відпоручників і підпоручників. 6. Відчитана привітів. 7. а) Д. Січпський: „Дібро реве“. б) А. Вахлянин: „Хорівід“ з опери „Купало“, мішані хори з достровом фортеяну. Відспіває Тов. „Львівський Бояв“. Дірігенти: п. др. М. Волошин, п. П. Артимович.

На площі „Сокола-Батька“ 10 вересня.

а) Перед полуднем: Год. 6—10. Проби й уставка. Год. 10—11.15. Полева Служба Божа. Посвячене прапора. Промови Вбиване цв'яшків.

Год. 11.15. Похід: ул. Стрийська, Кадетська, Коперника, Кароля Людвика, пл. Марійська, ул. Театральна, Трибунальська, Ринок, попри „Народну Торговлю“ і „Просвіту“, Галицька, Зиблікєвича, Стрийська.

Обідна перерва. б) По полудні: Год. 3.20. М. Лисенко: „Святочний Марш“ відиграє оркестра 15. п. п.

Год. 3.30. Здвигові вправи: 1. Вправи вільноруч сільських руховиків при співі. „Марш Соколів“ Ярославенка. 2. Вправи хоругвцями сільських руховичок. Марш „Сагайдачний“ Д. Січпського. 3. Вправи палицями міських руховиків. „Запорозький марш“ др. С. Людкевича. 4. Гри і забави сільських руховиків „Марш Січовиків“ Т. Ярославенка. 5. Вправи ручниками міських руховичок. „Дівочий марш“ Т. Ярославенка. 6. Біг сільських руховиків. „Коломийка“. 7. Народні, пожарні і приладові вправи всіх відділів. „Марш Соколів“ Т. Ярославенка.

— Посвячене Захоронки СС. Службниць в Угерцях винавських. Дня 4. вересня відбуло ся торжественне посвячене Захоронки під опікою СС. Службниць в Угерцях вин. маєтності Тов-а „Просвіта“. Маєтність ся як відомо, дістала ся на власність Тов-а „Просвіта“ по бл. п. Михайлі Малецькім, бувшій дідичу Угерць вин. Крім головної фундації для Тов-а „Просвіта“, полишив тестатор легат на Захоронку і зобов'язав Тов. „Просвіта“ вибудувати до двох літ по его смерті дім на Захоронку і будинки економічні. Сповняючи послідну волю щедрого Фундатора, приступило Тов. „Просвіта“ з весною с. р. до будови дому, а викінчивши его віддало в посідане СС. Службниць.

На посвячене дому Захоронки прибули з Головного Виділу Тов-а „Просвіта“ радник Іван Кивелюк, о. радник Теодозій Лежогоубський, дир. А. Галяк; від філії „Просвіта“ в Комарні (на повіт рудецкий) др. Тома Печерський; від оо. Васильяну у Львові: Впр. Єронім Малицький, прокуратор справ Чина; від Секції студ. Союзу в Комарні п. Утриско; від організації рудецкого повіта: о. Стефан Онискевич, посол до парлам. сего округу. Крім того прибули Впр. радник о. Айталь Ковальський, декан з Новосілок гост., о. Володимир Петрик з Бабина, о. Стеців з Бенькової Вишні, тайний радник о. Микола Купнір з Волчишовець, о. Юрій Кміт з Кульчиць та багато відпоручників Чаталень „Просвіти“, „Соколів“ і „Січач“. Зараз таки за Рудками привітала делегатів, що прибули раннім поїздом зі Львова і Комарна, кізна бандерія, яка відтак вировадила їх до Угерць вин. Грімкі окліки привітану і численні вистріли з моздрів давали знати мешканцям, що делегати прибули і починає ся торжество. Численна громада зібрала ся серед ліса біля каплиці бл. п. М. Малецького. Чепурно пристроєна каплиця — місце тихого відпочинку Добродій руского народу. Великий портрет Фундатора серед зелені і цв'ітів, вінки від Тов-а „Просвіта“, громади Угерць вин., церковного Братства і каси Райфайзена в Воцандях. Заупокійну співану Службу Богу відправив Впр. о. декан А. Ковальський, почім слідував парастас, до якого стануло 7 сьвященників. З каплиці перейшли усі до Захоронки. Триюфальні брами з написами: „Просвітою до добробуту“ і „З Богом все вперед“ перепускають прохожих перед величавий будинок, на яким видніє табличка: Захоронка ім. Михайла Малецького. Новий сей будинок, окраса села, побудований біля двірського саду і церкви. Відправлено водосвятє і посвячене дім. Відтак наступили бесіди.

Впр. о. А. Ковальський іменем декавату зазначив дороги, якими стремів і стремить наш руский народ до просвіти та підніс вагу і ролю Захоронки, яку відіграла она в житю наших західних народів. Впр. о. радник Т. Лежогоубський, загально відомий зі своєї краснорічності, зазначив цілю Захоронки примірами із житя, перераховив паралелю між огородницьким, що плеає свої щени, а вихованем дитій нашої будучини. Впр. о. радник Симеон Кульчицький, куратор Угерць вин., що вложив дуже багато заходів і праці, нім довів будову дому до теперішнього стану, передав Захоронку в посідане СС. Службниць на руки о. Е. Малецького, зазначаючи цілю, яку мав на думці бл. п. Михайло Малецький, установляючи сей легат. Іменем Тов-а „Просвіта“ промовив голова тогоч Товариства радник Іван Кивелюк. Називаючи 20-ий вік, де ціла увага культурного світа зверлена на виховане молодіжи, віком дитини висказав надію, що Захоронка ся виховає рускій сусільності добрих горожан, добрих господарів і господинь, які стануть приміром для всіх інших. Вкінці підніє заслуги Впр. о. Симеона Кульчицького як коло придбання маєтку Угерць вин. для Тов-а „Просвіта“ так рівнож за безкористовну, щиру працю коло будови Захоронки. Промовляли ще Іван Горішний, голова Чаталень „Просвіти“ ім. громади Угерць вин., Ганька Стельмах іменем місцевого жіноцтва, др. Тома Печерський ім. філії „Просвіти“ в Комарні, о. посол Стефан Онискевич, ім. Русинів свого виборчого округу, п. Утриско іменем Секції студ. Союзу в Комарні, о. Волод. Петрик, а вкінці Впр. о. Єронім Малицький. Піднесений на душі і надією на красшу будучність розходив ся народ домів. У всіх остало одно пересвідчене, одна певність, що фундація бл. п. Михайла Малецького видасть гарні плоди вже в як найкоротшій часі.

Г.

— Концерт кобзарів в Охтирці (на Харківщині). Дня 2. с. м. в театрі електричного товариства в Охтирці відбув ся концерт кобзарів бандуристів під орудою відомого по всій Україні кобзаря І. І. Кучугури-Кучеренка. Всіх кобзарів було чотири: І. І. Кучеренко, П. Гащенко (колишній учитель І. Кучеренка), П. Древиченко, та аматор-кобзар з Харкова О. Гамалія і один лірник С. Веселий. Всі они були одягнені в українську одіж. Сей цікавий концерт був уладжений заходами студента петербурскої політехніки д. І. Ю. Милославського і инш. Почав ся концерт історичною думою „Невольничий плач“, яку виконав І. Кучеренко і зробив на всіх слухачів надзвичайне вражінє, далі виступили по черзі инші кобзарі. Співано такі думи: „Про смерть Б. Хмельницького“, „Про Марусю Богуславку“, „Про вдову та трох синів“, „Про смерть козака бандурника“, „На смерть Т. Шевченка“, „Про Олексія Поповича“ і инші думи та пісні. Гарно проспівав аматор-кобзар О. Гамалія думу „Про Морозенка“. Чудово було проспіване тріо: „В чарах кохання“ і дует „Не щецьби соловейку“. Театр був переповнений різною публикою, тільки не видно було дд. педагогів, коли не рахувати надзирателя і одного учителя. Інспектор перед концертом закликав в свій кабінет деяких учеників-Українців для „нѣкоторых предупреденій“, а одному ученикови заборонив зовсім іти на концерт. Публика грімко витала всіх виконавців, а особливо користувавсь успіхом кобзар-бандурист І. І. Кучугури-Кучеренка. Перед першим актом, ледве він встиг показатись на сцені, як публіка почала витати славного бандуриста, а коли він скінчив співати думу „Невольничий плач“, то сая гула від оплесків. Вкінці концерта після пісні „Ой не шуми луже“ І. Кучеренкови, під гучні оплески публіки, вручили великий портрет кобзаря, намальований місцевим артистом малярем В. Червоним. Кобзар намальований сидячим з кобзою з задумливо-мрійним обличчєм. Рама образа була уквітчана вінком з живих квіток, переплетених жовтою і сивною стрічками і крім того сей вінок був оповитий широкою червоною стрічкою, а який було надруковано: „Славному кобзареві І. І. Кучугури-Кучеренкови Охтирка, 20. серпня (ст. ст.) 1911 року“. Словом, сей концерт був охтирским національним сьвятком і вдає ся як найкраще і з морального, артистичного боку. Після концерту була уладжена вечера як для кобзарів, так і для тих, що чимсь допомагали справі уладжуваня сего концерта. Виголошувано промови, згадували померлого в сім році кобзаря Т. Пархоменка, а щоб якось его пошанувати, кобзар І. Кучеренко запропонував своїм товаришам допомогти семі небіжчика Т. Пархоменка. Всі кобзарі згодились і кожний з свого заробітку відірав скількись на се сьвяте діло. Сі гроші передано д. В. Емцю, який і відіслав їх до редакції „Рада“. Оповіді, афіши та програми були печатані українською мовою. Загального збору, не зважаючи на понижену ціну, було більше 300 карб. і коли ще прийняли на увагу те, що сей концерт був після двох концертів, в яких приймала участь артистка царських театрів д. Петренко, відомий скрипач-ляврат Бургін і инші то збір був дуже добрий, так що і з матеріального боку концерт удав ся. Велика і щира подяка д. І. Милославському і всім тим, хто сприяв уладжуваню сего надзвичайно цікавого концерта, який на довго лишиться в пам'яті Охтирців. (»Радич«).

— Передісторичний цвинтар. Підчас копаня на підваллині під нову будову при одній з улиць в Празі, докопали ся робітники до якогось старого передісторичного цвинтаря, найдено кілька урн з пороєм і людських черепів. Професор Гератін казав цвинтар відфотографувати, а всі викопалини принести до музею.

— Серби у Львові. Дня 15. вересня переїздить через Львів 50 учителів і учительок з королівства сербського та пробудуть у Львові один день, щоби визнати особливости Львова і українські просвітні інституції. Хто хотів би взяти участь в комерсі, який з тої нагоди уладжує тов. „Взаїмна Поміч учительська“ звольть найдалше до 14. с. м. зголосити свою участь, присилаючи на адресу „Взаїмної помочи учительської“ (ул. Унії Люблинської ч. 11) переказом 4 К.

— Вибори в Дрогобичі і Золочеві доси ще не розписані. Була гадка розписати вибори в місяці вересня; однак зі згляду на принадаючи в тім часі жидівські сьвята, а особливо з огляду не все таки ще неспокойні і непрояснені відносини в Дрогобичі, порішено відло-

жити виборчий речинець до місяця листопада. Виборчий рух ще вправді не зачав ся, але численні кандидати розголошують свої імена. На золочівський округ (по Брайтері, котрий вийшов також у Львові послом) зголосив вже формально свою кандидатуру п. Райцес, нафтяний промисловець зі Львова. Кандидатура п. Райцеса не мала би великого значіння, наколи би тамошний виборчий комітет п. Брайтера не проголошував, що посол Брайтер поручає его своїм виборцям. Словісти хотять ставити окремого кандидата. В Дрогобичі кандидатує дальше п. Левенштайн (9), а Поляки думають поставити в сім окрузі кандидатом проф. Стажинського.

— Проф. Мих. Янік, якого шкільна кр. рада минулого року перенесла зі Львова до Дембиці, вніс проти сего до міністерства просвіти відклик, а потім відкликав ся ще до адміністративного трибуналу. Сими днями вже ся справа рішена і міністерство просвіти затвердило перенесене проф. Яніка.

Оповіді.

— Руске Товариство педагогічне у Львові повідомляє Вп. читачів а передовсім шкільну молодіж, що книжки шкільні до гімназій с. є: Мінеральогія, Грецькі вправи і Латинська граматика ч. II, вже вийшли з друку а лише з причини страйку пореплетників у Львові опрва сих книжок на разі не може бути докраною. Скоро лише страйк пореплетників устане, зараз опрвлені книжки вістануть розіслані в книгарську розпродаж. — Просять ся о надсилане численних замовлень.

— З залізниць. Дня 12. вересня 1911 о год. 9. відбуде ся в магазинах товарних стації Бродях прилюдна ліцитація невідобраних товарів, як цикория, росгар, коновки бляшані, гіблі, сукні, ковала і т. д.

Язикові замітки.

Написав Іван Верхратський. (Дальше).

Дальше приводить Мод. Л., на що би особливу звернути увагу і запобічи неодвітностям. Іменно порікає 1) чужі слова, що замість їх можна було ужити своїх власних (тут насуває ся нам „щиро українське“ слово „ретроград“ уживане народовцями на Україні і декотрими нашими, котре оден з московських писателів перемінив на „задопять; миб сказали в с п я т н и к) 2) наші слова уживані у чужому для нас значіню і формах (шкода, що не подано кілька примірів; тут ще додамо від себе, що не раз в славянських бесідах ті самі слова мають зовсім инше значенє пр. любовний, любязний, а польське *lu-bieźny*; невістка а чеське *nevěstka* і багато инших); 3) чужий склад реченя, замість нашого (до тогоб більше подати примірів; так пишуть: „під тим“ розуміють, други: „через то“ розуміють; у нас в Галичині дуже многі билиндають: „так“ селяне, „як“ міщане і пр.); 4) наші слова і форми реченя, що їх не слід би вживати у письменництві, бо они суть вузькі провінціалізми (тут слідувало б подати по можности багато примірів); 5) деякі „ковані“ слова (клепаных слів єсть багато; также було хоть про декотрі нездарно склепані згадати пр. *зиззак* найшов я толковане по українськи „кривулька“; но, то укляпане гаразд. В горах іти в *зиззак* кажуть: і ти кле сом; — кле се предкладав би я місто *зиззак*; кле со ва ти й = *зиззак*оватий. Вистерігати ся між иншим непотрібно з других язиків браних а не зовсім одвітних виразів. Згадаємо н. пр. про слово: „речівник“ = *rzeczownik*, substantivum. Чим жеж то слово ліпше від нашого с у щ н и к? Чи оно може улєгчити нашому селянину понятє тої частини мови? Як жеж пійме мало письменний чоловік, що *б а т ь к о, к о с а р, ч е с т н о т а*, то „речівник“?

Відтак слідує кілька виразів, з уживанем котрих в мові літературній автор зовсім або подекуди не годить ся.

„верівка“ уживає ся у українських писателів і не знаю, чомуб се слово — як каже автор — мало бути обридним. В Галичині говорять: ш н у р (з німецька), м о т у з і м о т у з (зрів. мотати).

„приятний (принадний? приємний?)“. У нас говорять і приятний і приємний. Єще в р. 1880 — учительовав я тогді в Станіславові — здибав ся я раз з одним

